

Dk. Kyle Dunham, Job, Elifazi 1

© 2024 Kyle Dunham na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dk. Kyle Dunham katika mafundisho yake juu ya Elifazi, mwenye hekima mcha Mungu katika Ayubu. Hiki ni kipindi namba moja, Elifazi katika Muktradha wa Hekima ya Waedomu.

Habari, jina langu ni Kyle Dunham. Mimi ni Profesa Mshiriki wa Agano la Kale katika Seminari ya Kitheolojia ya Detroit Baptist huko Allen Park, Michigan. Leo ninajadili kitabu cha Ayubu na kuangalia haswa jukumu la ushauri au marafiki zake. Nimefanya utafiti mwingi juu ya waingiliaji hawa na Ayubu na kazi yangu ya tasnifu inalenga haswa kwa Elifazi, mkuu wa waingiliaji.

Hii imechapishwa na Wipf & Stock yenye kichwa, The Pious Sage in Job. Kwa hivyo, ikiwa una nia ya nyenzo zaidi nyuma ya hii, unaweza kuchukua kitabu hicho na kutazama nyenzo hiyo ninapopitia kitabu cha Ayubu. Tunapokuja kwenye kitabu cha Ayubu, kwa njia nyingi ni kitabu ambacho kimewashangaza wafasiri.

Wengi wametatizika kuelewa ugumu wa kazi hii bora ya fasihi. Kwa wasomaji wengi, uchangamano wa midahalo unaonyesha ukuu wa Ayubu na kitabu hicho kwa kawaida hupata sifa za kifasihi. Kwa mfano, Thomas Carlyle alitoa maoni kwamba Ayubu ni mojawapo ya mambo makuu yaliyowahi kuandikwa kwa kalamu ya mwanadamu.

Hata hivyo matatizo ya ufasiri yanaongezeka wakati msomaji anapojaribu kutathmini jukumu, ambalo mwandishi alikusudia kwa ajili ya masahaba watatu wa Ayubu, Elifazi, Bildadi, na Sofari. Simulizi la Biblia bila kutarajia na kwa ufupi linaripoti kwamba marafiki waliposikia maovu haya yote yaliyompata Ayubu walifanya miadi pamoja ili kumwonyesha huruma na faraja. Kwa hakika, tunasoma jambo hili katika Ayubu 2 mistari ya 11 hadi 13.

Ningependa tu kusoma mistari hii kisha tutatoa maoni juu yake. Basi marafiki watatu wa Ayubu waliposikia mabaya hayo yote yaliyompata, wakaja kila mtu mahali pake. Elifazi, Mtemani, na Bildadi, Mshuhi, na Sofari, Mnaamathi.

Wakapanga miadi ya kuja kumuonea huruma na kumfariji. Na walipomwona kwa mbali hawakumtambua. Nao wakapaza sauti zao na kulia, wakayararua mavazi yao na kurushia mavumbi juu ya vichwa vyao kuelekea mbinguni.

Wakaketi chini pamoja naye muda wa siku saba mchana na usiku wala hakuna mtu aliyesema naye neno lolote kwa maana waliona kwamba mateso yake ni makubwa sana. Mwonekano wa ghafla wa rafiki huyo, bila kutaja hali yao ya kufoka kwa muda mrefu, huchochea udadisi wa msomaji kujua wao ni nani, wanasema nini, jinsi

wanavyopaswa kutambuliwa na kusema, na sababu za kuzungumza kama wao. Zaidi ya hayo, kitabu kinachoendelea kinazidi kuchokoza msomaji kuelewa asili ya huruma na faraja inayodaiwa ambayo marafiki wanakusudia kumpa rafiki yao wa zamani.

Katika tathmini yoyote kama hiyo ya marafiki, utata wa utafsiri uliowekwa wazi katika msemaji mkuu, mpatanishi Elifazi, haraka huibuka. Elifazi anaorodheshwa kuwa mkubwa na anayeheshimika zaidi kati ya masahaba hao watatu. Yeye ndiye wa kwanza kuongea na hotuba zake ni ndefu kuliko zingine.

Kwa hiyo idadi ya wasomi wanamtaja kuwa mwanamapokeo, mlinzi wa theolojia ya hekima ya kimapokeo, ambaye kama kwa vyovyote analaumiwa, zaidi ya makosa katika utumiaji wa kanuni zake za kitheolojia kwa ukali sana. Zaidi ya haya, Elifazi ana jambo muhimu, hata tunaweza kusema jukumu la kifani katika kitabu kama mshauri mkuu. Hotuba zake hutoa dhana kwa marafiki wa baadaye wanapomfuata.

Hotuba zake zinagusa kila moja ya nadharia mbalimbali zinazotolewa na wasemaji wa kibinadamu katika Ayubu. Kwa hivyo, tunamaanisha juhudi zao za kupatanisha mateso na haki ya Mungu. Bado, wengine wanamchambua Elifazi kwa ukali anaomdharau Ayubu, hasa katika hotuba zake za baadaye.

Wachache walimtoa kama mhalifu ambaye anataka kumwangamiza Ayubu mara moja. Wengine hata wanamshtaki kwamba alitumiwa na Shetani bila kukusudia, chombo cha kishetani kilichotumiwa ili kuendeleza udanganyifu wa Shetani kwa Ayubu. Na tunaposoma kitabu hiki, haishangazi kwamba tafsiri nyingi kama hizi zimetokea.

Kwa upande mmoja, Elifazi ni miongoni mwa wasemaji fasaha zaidi katika kitabu, labda katika maandiko yote. Na bado Yehova anamtenga kwa karipio kali mwishoni mwa kitabu. Mara ya kwanza kuona haya usoni, mtu anajitahidi kusuluhisha tofauti hizi zinazoonekana.

Na hata mapema kama tafsiri ya Kigiriki ya Ayubu katika Septuagint, wakalimani wa Ayubu wanaonekana kuwa wamejadili juu ya jukumu lililokusudiwa la marafiki. Katika tafsiri ya mapema zaidi ya Kigiriki ya Ayubu, watafsiri wa Septuagint waonekana kupunguza ukali wa Elifazi na marafiki wengine, wakimgeuza yeye na wao kuwa wafalme na kufanya hotuba zao kuwa za hali ya juu zaidi kuliko mtu awezavyo kukusanya kutokana na usomaji wa uangalifu wa maandishi ya Kiebrania. Hata katika Agano Jipya, mtume Paulo anaonekana kunukuu kwa mamlaka kutoka kwa wahenga, na kusababisha kutokuwa na uhakika zaidi kwa tafsiri.

Katika 1 Wakorintho 3:9, Paulo anasema, kwa maana imeandikwa, anawashika wenye hekima katika hila zao, nukuu kutoka kwa Ayubu 5:13 katika hotuba ya kwanza ya Elifazi. Hata hivyo, ingawa mtume Paulo anamtaja Elifazi, si wote wangetokea katika historia ya ufasiri wa mtu huyo. Kanisa la kwanza lilionekana

kumtendea kwa ubishi, lakini kufikia Zama za Kati, usomaji mkali sana wa sage wa kwanza ulifanyika.

Na tunaweza kuiita hii bipolarity ya kufasiri iliyofuata kufuatia Matengenezo ya Kidini na Kutaalamika. Wengi walimkosoa kama mshauri mkali ambaye alipewa kupita kiasi kitheolojia. Lakini kufikia katikati ya karne ya 20, Elifazi aliingia katika kile ambacho tunaweza kukiita urekebishaji wa tafsiri.

Alifurahia jambo fulani la Renaissance miongoni mwa wasomi wa kitabu cha Ayubu na wafafanuzi. Na hii imeendelea hadi leo. Katika karne ya 21, tunaona kuongezeka kwa idadi ya tafiti ambazo zinabishana kwamba mwandishi anazua utata kwa makusudi kuhusiana na Elifazi, ili jukumu lake linakusudiwa kuibua majibu hasi na chanya.

Sasa, tunapofikiria juu ya Elifazi na jukumu lake katika kitabu, tafsiri zake kimsingi zimekuwa katika mistari miwili. Kambi ya kwanza inamwona Elifazi kama yule tunayeweza kumwita mshauri mbaya asiye na mchango wa kitheolojia. Yaani, anakuja kufanya uharibifu kwa Ayubu.

Wafasiri hawa wangesema kwamba marafiki hao walikuwa ni walaghai tu ambao waliletwa na mwandishi wa Ayubu ili kutoa mwenza asiye na kina kwa theolojia ya Ayubu mwenyewe. Kwa kulinganisha, inaonyesha kile ambacho mwandishi alitaka kisisitiza kama kanuni kuu za kitabu. Kwa hivyo marafiki wanafafanuliwa kweli kuelezea changamoto hii iliyoshughulikiwa na kitabu.

Je, mtu anawezaje kupatanisha mateso ya wasio na hatia na haki ya Mungu? Kwa kawaida, matokeo ya mtazamo huu ni kuelewa kwamba marafiki walikuwa mbao na tuli na aina kidogo ya kujieleza na hakuna kitu kweli kuongeza kwa theolojia ya kitabu au theodicy yake. Wengine, hata hivyo, wamechukua mstari tofauti. Wamemwona Elifazi kama mshauri wa hali ya juu na mchango mkubwa wa kitheolojia.

Masomo ya hivi majuzi, kama vile ya Carol Newsome, yanatafuta kuwarekebisha marafiki kwa kutambua kwa usahihi zaidi hali ya mtanziko wa kimaadili, ambayo mazungumzo yanaweza kutoa. Newsome anaona, kwa mfano, kwamba aina ya fasihi ya Mazungumzo ya Hekima, ambayo hutumika kama kielelezo cha mazungumzo kati ya Ayubu na marafiki zake, inapendekeza kwamba mazungumzo hayo yalikusudiwa kutazamwa kama mjadala wenye usawaziko. Manfred Oeming vivyo hivyo anadai kwamba marafiki hao wamekabiliwa na hali mbaya mikononi mwa wakalimani licha ya madokezo katika maandishi ambayo msomaji anapaswa kuwaona kuwa marafiki wa kweli.

Na angesema, hata kama wahudumu wazuri. Hivi ndivyo Oeming asemavyo, marafiki wa Ayubu walijaribu kujaribu njia nyingi za kutoa kitulizo katika dhiki ya nje na ya ndani kama wasiri katika shindano lake, kwa kurejelea Mungu na uhusiano wake wa

awali naye. Anaendelea kusema katika historia ya ukalimani, wamechukuliwa kuwa watunga misemo wasio na hisia, wafariji wenye huruma, ambao hawakutambua mahitaji ya mpinzani wao, bali kwa mafundisho ya sharti ya kumlinda Mungu, walimchapa viboko.

O emming anasema maoni haya hasi ninayoona kuwa hayafai maandishi. Badala yake, nia ya shairi inaonekana kuwa kuwavuta wawe marafiki wa kweli na wahudumu wazuri. Oeming anaendelea kupendekeza njia tatu ambazo marafiki wangetambuliwa pengine na hadhira ya awali kama washauri wafaafu.

Kwanza, wanapomjia Ayubu mwanzoni, wananyamaza. Wanaonyesha mshikamano na subira na Ayubu, ambayo inaonekana kupendekeza wao ni marafiki na washauri wenye hekima. Pili, badala ya kukimbilia kuzungumza, wanangoja Ayubu atoe neno la kwanza.

Usikilizaji wa aina hii wenye kuzuiwa, wanapokaa kwa siku saba, humruhusu Ayubu kuwa wa kwanza kutoa kile anachosema. Baada ya hayo, Elifazi anaanza kwa uangalifu na kwa uangalifu. Tatu, marafiki hutambuana katika mjadala unaofuata, si tu kama waakisi au warudiaji, bali kama washiriki katika mchakato wa kimakusudi wa kubadilishana, ambapo wanafanya kazi kufikia azimio la kuridhisha pande zote.

Anaenda mbali zaidi na kusema, wanaleta hisia ya uchungaji kwa Ayubu katika dhiki yake. Wanafanya hivyo kwa njia kadhaa. Zinamkumbusha Ayubu msimamo wa awali wa kitheolojia ambao yeye mwenyewe alishikilia.

Wanarejezea mara kwa mara ahadi za kimungu za kitulizo, mradi tu Ayubu ajinyenyekeze mbele ya mabaraza matakatifu ya hekima. Wanatoa ukumbusho wake mali ya kawaida ya hekima ya kitheolojia, hasa inayohusiana na wazo hili la mateso kama njia ya malengo mema. Wanatumia muunganisho huu wa matokeo ya kitendo ambao mara nyingi huzungumzwa kuhusiana na kitabu cha Ayubu ili kumpa bandari salama ya kuungama dhambi zake na kutafuta upatanisho.

Na kwa hivyo, kwa msingi wa masomo haya, wasomi wa hivi karibuni zaidi wamejaribu kuwaona marafiki, si tu kama vikaragosi vya kizamani vya wahenga wa kale au wasahili wa kiitikadi, bali kama washauri makini, waliobobea kitheolojia na masahaba wa kweli wanaotafuta kupata suluhu la uchungu wa Ayubu. Katika somo langu mwenyewe, nimekuja kwa kile ambacho ningekiita mtazamo wa mchanganyiko, ambao unamwona Elifazi kama mpatanishi mkuu, lakini anazingatia zaidi mazingira ambayo anatoka. Hiyo ni kusema, katika somo langu la kitabu hiki, nimefikia hitimisho kwamba hataonekana kama mtu wa nyasi, wala kama punda mbishi, lakini badala yake anaunganisha pamoja vipengele muhimu vya nadharia ya kale ya Mashariki ya Karibu ili kupendekeza kwamba njia pekee ya Ayubu kutatua tatizo lake ni utilizaji wa kimungu.

Ayubu amefanya dhambi, Elifazi asisitiza, na sasa ni lazima atumie mali yote aliyo nayo ili kuleta kibali kipya kutoka kwa Mungu. Elifazi anajumuisha kanuni zinazopendwa sana za maoni ya kale ya Mashariki ya Karibu ya kuteseka na majaliwa ya kimungu. Anatumia nyenzo zote za mamlaka zinazopatikana ili kusadikisha Ayubu na wengine juu ya usahihi wa kanuni zake.

Hata hivyo, kutokubali kwa Ayubu kunamwaibisha Elifazi hasa, pamoja na marafiki wengine, na kuleta matokeo ya kushangaza na ya kushangaza mwishoni mwa kitabu. Masomo ya awali ya Ayubu kwa kweli hayajafanya ulinganifu na utofautishaji thabiti na wa kina wa Elifazi na jukumu lake katika hotuba katika kitabu na mandhari ya kale ya Mashariki ya Karibu ambayo kwayo mawazo yake yanatokea. Na kwa hivyo, katika somo hili, ninahitimisha kwamba Elifazi anastahili nafasi kubwa katika kitabu kama mtetezi mkuu wa vipengele bora vya Mashariki ya Karibu ya kale na hatimaye ya hekima ya binadamu.

Kwa hivyo, nataka tu kuzungumza kwa muda kuhusu baadhi ya njia ambazo somo hili linatusaidia kuweka Ayubu vizuri zaidi katika muktadha ambao huenda kitabu kinatoka. Kumekuwa na kutotosheleza katika mbinu za awali kwa Ayubu ambazo uchunguzi wa kina wa Elifazi katika mandhari ya kale ya Mashariki ya Karibu unaweza kurekebisha. Kwanza, mbinu za awali hazijamwelewa kabisa Elifazi katika suala la historia yake ya mapokezi.

Kuelewa njia mbalimbali ambazo Elifazi amesomwa katika historia hutusaidia kuepuka mitego inayoweza kutabirika kuhusu jinsi tunavyopaswa kumsoma, iwe kwa kupita kiasi au nyingine. Ikiwa tunarudi nyuma hadi kwenye Septuagint, tunatambua kwamba tangu mwanzo kabisa, wafasiri wamejitahidi kupata maana ya jinsi Elifazi anavyofanya kazi katika kitabu. Pili, ningependekeza kwamba mitihani iliyopita imeshindwa kuchunguza kikamilifu athari za asili yake ya Waedomu.

Wahusika wakuu katika Ayubu yaelekea ni Waedomu. Ayubu anatoka Usi, Ayubu 1:1, nchi ambayo pengine inahusishwa na Edomu, kusini-mashariki mwa Palestina au Kanaani. Na Elifazi anatoka Timani, kama Ayubu 2:11 inavyotuambia.

Hili ni eneo linalopakana na Edomu sahihi na linalohusishwa na hekima ya Edomu na Waedomu. Edomu ilikuwa maarufu kwa hekima yake na kuzaa ambayo mapokeo haya ya hekima inayo juu ya mtazamo wa kitheolojia na jukumu la Elifazi haujachunguzwa kikamilifu. Masomo ya hivi majuzi ya lahaja ya Waedomi na maandishi ya Waedomu yanatoa mwanga zaidi juu ya muktadha wa kidini na hekima ambapo Elifazi na wengine walitoka.

Na hivyo, katika utafiti wangu, mimi kuingiliana na baadhi ya nyenzo hii. Tatu, mtazamo wenye vizuizi kupita kiasi wa vyanzo vya hekima ambavyo Elifazi aliunda itikio lake la kitheolojia umezuia mbinu kwa Elifazi. Kwa mfano, wasomi mara nyingi wamemtaja kama mtetezi finyu wa theolojia ya Kumbukumbu ya Torati.

Mtazamo huu, hata hivyo, ni wa kimaadili na unashindwa kufahamu vyanzo na mitazamo yenye pande nyingi ambazo Elifazi anachota. Na nadhani sehemu ya hii ni kuelewa, tena, nyenzo za zamani za Mashariki ya Karibu, ambazo hutusaidia. Na kadhalika, kuelewa jukumu lake dhidi ya hali ya nyuma ya nadharia za kale za Mashariki ya Karibu.

Kuna wachache kati ya hawa ambao wapo, husaidia kumweka Elifazi katika utamaduni mpana wa hekima wa Mesopotamia. Kazi hizi ambazo zimelinganishwa na Ayubu zimesomwa kwa kiwango kikubwa. Hiyo ni kusema, kukitazama kitabu cha Ayubu kwa ujumla wake na kuangalia hizi nyingine za kale za Mashariki ya Karibu.

Hizi zingekuwa kazi kama vile Theodicy ya Babeli, Hadithi za Mwenye Kuteseka Mwenye Haki, Ludlul bel nemeqi na nyinginezo. Hata hivyo, tafiti hizi hazijazingatia kwa kina jinsi katika nyingi za kazi hizi, mgonjwa huingiliana kama katika kitabu cha Ayubu na mshauri mkuu, mpatanishi mkuu. Na jukumu hili katika kitabu cha Ayubu linatimizwa na Elifazi.

Kwa maneno mengine, kile ambacho hakijasomwa vya kutosha katika siku za nyuma ni jinsi katika kazi hizi za kale za Mashariki ya Karibu, karibu kila kesi, mwenye haki anaingiliana na rafiki anayekusudia kumwongoza kwenye azimio. Hili pia linatokea katika kitabu cha Ayubu, lakini mara nyingi masomo katika siku za nyuma hayajaingiliana vya kutosha na jinsi hadhira asilia ingeweza kumtarajia Elifazi kufanya kazi na kutekeleza jukumu lake katika kitabu. Kwa hivyo, haya yana maana ya jinsi tunavyopaswa kumsoma Elifazi kama mjuzi mkuu.

Hatimaye, tukiweka pamoja maarifa haya, tutapata ufahamu bora wa kitabu cha Ayubu kwa ujumla wake. Ikiwa Elifazi na marafiki wengine wanatarajiwa katika mapokeo ya theolojia ya kale ya hekima ya Mashariki ya Karibu kumwongoza Ayubu kwenye toba na upatanisho na Mungu, na bado wakashindwa kufanya hivyo, hii inasisitiza kusudi muhimu kwa mwandishi wa Ayubu. Kwa njia ya kutofaa huku, mwandishi wa Ayubu anawasilisha au anasisitiza kushindwa kwa mitazamo ya kitamaduni ya kale ya kitheolojia ya Mashariki ya Karibu kutatua maswali mazito zaidi ya mateso.

Haya ni maswali ambayo bado yanaulizwa na wengi leo. Kwa hiyo, ingawa Elifazi analeta shauri linalotarajiwa la wenye hekima, mwandishi wa Biblia wa Ayubu anaonyesha kwamba shauri lake hatimaye lina dosari. Mgonjwa mwadilifu anaweza asisuluhishe kikamilifu mivutano iliyomo katika utengano kati ya shida yake na msisitizo wa kimaandiko juu ya wema na ukuu wa Mungu.

Kwa mtazamo huu, mtu anatambua kwamba kitabu cha Ayubu kinafanya kazi kama kipingamizi cha ajabu ndani ya maandiko ya hekima ya kibiblia. Ingawa Elifazi anajumuisha mafanikio ya juu zaidi na mitazamo ya kina zaidi ya hekima ya

kibinadamu katika Mashariki ya Karibu ya kale, mtazamo wake unabakia mwisho, mwanadamu tu. Suluhu la Mungu, kwa upande mwingine, ni alama ya kupinga.

Katika kitabu cha Ayubu, kama katika historia, Mungu ndiye anayesema mwisho. Elifazi kama mtetezi wa kutuliza ni mwanatheolojia mkuu wa kale ambaye anatafuta kupata haki mbele za Mungu kwa njia za kibinadamu badala ya zilizoamriwa na Mungu. Kama mwanasheria anayeonyesha kimbele sheria ya Musa, Elifazi anaonyesha sifa za kidini na kitheolojia ambazo ni za kawaida kwa wanadamu tangu anguko.

Lakini kama vile Adamu, pamoja na Kaini, na wengine kutoka asili kabisa ya historia ya mwanadamu, njia isiyofaa ya Elifazi ya kupata haki pamoja na Mungu aliyekosewa inaishia katika kushindwa. Kitabu cha Ayubu na matukio na hotuba zilizoainishwa zinaonyesha kwa wasomaji ndani ya jumuiya za kidini, ukweli muhimu kuhusu dhambi, mateso, haki, na maongozi ya kimungu ambayo yanatoa, hata kwa ajili yetu sisi leo, tafakari ya kitheolojia na endelevu, yenye kufikiria na endelevu. Lakini pia wanampa faraja Muumini aliyekata tamaa.

Kupitia sifa za ushujaa za kitabu na taswira ya Mungu, ambaye anaongoza na kudumisha uumbaji. Kwa kuelewa daraka lake katika kitabu hicho, mtu anaelewa kikamili uandalizi wenye fadhili wa kimungu, ambao huelekeza mambo yote ya maisha kwa watu wa Mungu. Kwa hiyo, kabla ya kuwafikia hao wakuu wakuu, ni lazima kwanza tuelewe jinsi wasomaji wa kale walivyomwona Ayubu na kwa hiyo Elifazi kama watu wa fasihi na wenye hekima ndani ya mapokeo yao.

Ayubu ni nani? Jina Ayubu limetajwa mara mbili katika Agano la Kale nje ya kitabu kinachoitwa kwa jina lake katika Ezeieli 14 mistari ya 14 na 20. Hapo Ezeieli anamwonyesha Ayubu kama mfano wa imani wa kale. Anasema, hata kama watu hawa watatu, Nuhu, Danieli, na Ayubu wangekuwa ndani yake, wangeokoa, lakini maisha yao wenyewe kwa haki yao asema Bwana MUNGU.

Jina Ayubu pia laonekana katika kundi la mashujaa waliosifiwa katika maandishi ya hekima ya apokrifa, Ben Sira, ambayo yanasema hivyo, kwa kuwa Mungu pia alimtaja Ayubu ambaye alishikilia sana njia zote za haki. Maandishi hapo yaonekana kutegemea Ezeieli. Katika Agano Jipya, mtume Yakobo anawasilisha Ayubu kama kielelezo cha uvumilivu wa kielelezo.

Mmesikia juu ya uthabiti wa Ayubu, na mmeona kusudi la Bwana, jinsi Bwana alivyo na huruma na huruma. Jina la kibinafsi Ayubu linathibitishwa sana katika maandishi ya milenia ya pili KK katika Kiakadia, Kiashuru, Kimisri, na Kiugariti. Inaonekana, kwa mfano, katika barua za Amarna za karne ya 14, katika maandishi ya Waamori kutoka Alak, katika maandishi ya mauaji ya karne ya 19 kutoka Misri, na katika maandishi kadhaa ya Ugariti, kutia ndani orodha ya karne ya 13 ya maofisa wa ikulu.

Kuhusu maana ya jina hilo, wengi wamependekeza maana ya uadui au kuonyesha uadui kulingana na baadhi ya watu wanaounga mkono na madai ya upatanisho kati ya jina Ayubu, ' oev , na neno la adui, ' oev . Wale wanaounga mkono uhusiano huu huelekeza kwenye maandiko kama Ayubu 13:24, ambamo Ayubu anamshtaki Mungu kuwa adui yake. Na wanabishana kwamba karibu wasomaji asilia wa Ayubu wangeelewa maana hii.

Walakini, David Clines amependekeza, na mimi huwa nafuata mwongozo wake katika hili, kwamba asili na maana ya neno hilo inaweza kuunganishwa kwa karibu zaidi na waanzilishi wa Ugariti. Ushahidi wa Kiugariti ungependekeza etimolojia ya jina hilo inatokana na muunganiko wa maneno mawili, I, ikimaanisha wapi, na ya, ambayo inaweza kuwa kijenzi cha nadharia. Kwa maneno mengine, ingeonyesha baba wa Mungu.

Kuna jina kama hilo, ayaku katika Ugaritic, ambalo linamaanisha, ndugu yangu yuko wapi? Na kwa hivyo, jina Ayubu lingemaanisha, yuko wapi baba yangu wa kimungu? Clines anapendekeza kwamba ikiwa ndivyo, basi kutajwa kwa jina Ayubu ni ombi la msaada wa kimungu. Na nadhani kuna miunganisho fulani kwa Semiti ya Kaskazini-Magharibi, ambayo huwa inaniongoza katika mwelekeo huu. Sasa, Ayubu anatoka wapi? Kuna nadharia kuu mbili.

Ayubu 1:1 inatuambia anatoka katika nchi ya Usi na mapokeo mawili makuu ni kwamba hiyo iko katika Shamu ya kisasa au katika Edomu ya kale au Arabia. Wengine wanahoji kuwa uhusiano huo unapaswa kufanywa na Syria. Hii ni kwa msingi wa maandishi ya kale ya Kiashuru, kulingana na baadhi ya maandishi ya Josephus na uvumbuzi mwingine wa kiakiolojia.

Barton anabisha kwamba Uz ilikuwa katika Syria ya kisasa. Na anaegemeza hili kwenye maandishi ya Kiashuru kutoka karne ya tisa kutoka kwa Shalmaneser II. Lakini tukitazama kwa karibu zaidi data za kibiblia, inaonekana kwamba ushahidi wa asili ya Waashuru ni wa kustaajabisha zaidi kuliko mbadala.

Na inaonekana kuelekeza katika mwelekeo ambao wahuika wakuu katika Ayubu ni Waedomu. Kwamba Uzi itatambuliwa na Edomu, Kusini-magharibi mwa Kanaani au Palestina inafuatia kutokana na mambo kadhaa. Kwanza, jina la jina Uzi linapatikana katika nasaba ya Waedomu ya Mwanzo 36, mstari wa 28.

Pili, Usi inaunganishwa na Edomu kwa njia ya usambamba wa kishairi katika Agano la Kale. Kwa mfano, katika Maombolezo 4:21, mwandishi anasema, furahi na kushangilia, Ee binti Edomu, wewe ukaaye katika nchi ya Usi au Usi. Inaonekana kwamba mwandishi hapa anawatambulisha Waedomu kama wale wanaoishi katika nchi hiyo.

Tatu, majina mengi katika kitabu cha Ayubu yanaonekana kuwa na asili ya Waedomu. Kwa mfano, Elifazi anahusika sana katika nasaba ya Waedomu ya Mwanzo 36. Nne, Elifazi, ambaye ni mpatanishi mkuu wa Ayubu anatoka Timani, eneo lililowekwa chini ya Edomu katika vifungu kadhaa, kama vile Ezekieli 25 na Amosi 1. Haya pia ni maeneo yanayohusishwa na ufalme wa Edomu na hekima ya Waedomu.

Edomu na Timan walijulikana kwa hekima zao na wanahusishwa katika maandiko ya Biblia na maandishi ya ziada ya Biblia kama kuendeleza utamaduni wa hekima. Neno Timan limetumika takribani mara 20 katika Agano la Kale na kwa ujumla linamaanisha eneo la Kusini. Jina la Timan lilikuja kuhusishwa na mmoja wa wazao wa Esau katika kitabu cha Mwanzo, ambaye ni mkuu wa kabila la ukoo wake.

Tunaona hili katika Mwanzo 36 :15 na 42. Zaidi hasa, yeye ni mjukuu wa Esau na mwana wa Elifazi, ambaye ni mzaliwa wa kwanza wa Esau. Ni wazi kwamba majina ya wakuu wa Edomu yalikuja kuhusishwa na maeneo ya eneo la eneo la Waedomu.

Na kwa hivyo, hii ingetoa hoja kali ya kuwatambulisha Elifazi na Timani na jina la mahali linalohusiana au jina la mahali kama kuashiria eneo, ambalo kwa kweli lilikuwa, Waedomu. Kuhusu maeneo mawili mashuhuri zaidi ya Edomu, Timan imeoanishwa katika unabii wa kibiblia na Basra, ikiashiria eneo la Timan kama linalowezezekana zaidi wilaya ya Kusini ya Edomu na Basra kama jiji kuu la wilaya ya Kaskazini. Kwa hivyo, kwa mfano, katika kitabu cha Amosi, Amosi anatabiri kuhusu hukumu ya Yehova, nitatuma moto juu ya Timani na kuteketeza ngome za Basra.

Ezekieli 25 inaunganisha Timani na Dedani, eneo lingine la Edomu. Inasema hapo, Bwana MUNGU asema hivi, Nitaunyosha mkono wangu juu ya Edomu, na kuwakatilia mbali wanadamu na wanyama. Nitaifanya kuwa ukiwa kutoka Timani mpaka Dedani, wataanguka kwa upanga.

Katika vifungu kadhaa vya Biblia, Timan anatambulishwa na Edomu yenyewe, hasa katika ushirikiano wake kama chanzo cha hekima mashuhuri. Katika Yeremia 49:7 na 20, nabii Yeremia anatabiri adhabu kwa watu wenye hekima mashuhuri wa Timani, eneo ambalo limekuja kurejelea kwa njia ya synecdoke kwa Edomu yote. Yeremia asema hivi, katika habari za Edomu, Bwana wa majeshi asema hivi, Je! hamna hekima tena katika Timani? Je! mashauri yamepotea kwa wenye busara? Je, hekima yao imetoweka? Kisha anaendelea kutamka kuangamizwa kabisa kwa Edomu.

Kwa hiyo, huu ndio mpango ambao Bwana ameufanya dhidi ya Edomu na makusudi ambayo amepanga dhidi ya wakaaji wa Timani, hata walio wadogo wa kundi wataburutwa. Hakika zizi lao litastaajabishwa na hatima yao. Obadia ana maneno makali zaidi kwa Edomu, vivyo hivyo akiamuru hatima yenye uharibifu ya wakaaji hao wa miamba wenye majivuno kwa ajili ya matendo yao na kutekwa nyara kwa Yerusalemu na usaidizi wao wa kuwakusanya Waisraeli waliohamishwa.

Tukienda zaidi ya maandishi ya Biblia, hata katika kipindi cha kati ya maagano, tunaona rejeleo la uhusiano huu kati ya Edomu na hekima. Katika maandishi ya apokrif ya Kiyahudi Baruku, Timani, na Edomu wanaunganishwa kuwa hazina za hekima. Inasema hivi katika sura ya tatu, mstari wa 14, jifunzeni palipo na hekima, penye nguvu, penye ufahamu, ili kwamba wakati huo huo mpate kufahamu palipo na urefu wa siku na uzima, palipo na nuru ya macho na amani.

Na kisha anaendelea kutoa mifano kadhaa ya wapi hekima inapatikana. Hekima yake haijasikika katika Kanaani wala kuonekana katika Timani. Kiungo hapo tena kwa Timan na Edomu na mapokeo yake ya hekima.

Sababu nyingine mbili zinazofanya Ayubu na marafiki zake waonekane kuwa na uhusiano na Edomu zingekuwa nyongeza ya tafsiri ya Septuagint ya Ayubu, ambayo inatia ndani toleo refu ambalo Ayubu na marafiki zake wanajulikana kuwa wafalme wa asili ya Waedomu. Katika nyongeza hii, mwandishi mfasiri asema hivi, hawa walikuwa wafalme waliotawala katika Edomu, nchi ambayo pia alitawala kwanza Bela, mwana wa Beori, lakini baada ya Bela Yobabu, anayeitwa Ayubu na baada yake Hushamu. Rejea hii ya Yobabu inaunda uhusiano na nasaba ya Waedomu ya Mwanzo 36.

Katika Mwanzo 36, wazao wa Esau wanapewa kama Bela na kisha Yobabu, ambayo inapendekeza kwamba watafsiri wa awali waliunganisha Ayubu na watu wa Edomu. Kwa hivyo basi ikiwa hivyo ndivyo, ikiwa ni kweli kwamba Ayubu na marafiki zake yaelekea walikuwa Waedomu, je, inawezekana kwamba tunaweza kupata ufahamu wowote wa hekima ya Waedomi ambao unaweza kutusaidia kuelewa vyema zaidi asili ya hekima wanayotoa katika kitabu? Kwa maneno mengine, je, kuna chochote kuhusu Edomu ambacho kinaweza kutusaidia kuwaweka vizuri zaidi katika mazingira wanayotoka? Tunataka kuangalia hili na kujaribu kuamua kama tunaweza kuelewa chochote kuhusu Edomu ambacho kinaweza kutusaidia katika suala hili. Kulingana na rekodi ya Biblia, Edomu ilikuwa na utawala wa kifalme ulioimarishwa kabla ya ujio wa ufalme katika Israeli.

Mwanzo 36 inatuambia; hawa ndio wafalme waliotawala katika nchi ya Edomu kabla ya mfalme yeyote kutawala juu ya Waisraeli. Ingawa inawezekana kwamba Musa anaandika kwa uangalifu, watoa maoni mara nyingi hapa huona maoni ya wahariri. Muhtasari wa kibiblia wa ufalme wa Edomu unapendekeza kwamba mapema katika historia yake, ulikuwa na mpangilio wa kutosha wa kisiasa na mshikamano wa kijamii kuunga mkono kwa kiwango fulani, asili na usambazaji wa nyenzo za hekima, ambazo zilikuwa hazina ya kawaida ya Mashariki ya Karibu ya kale.

Na yaonekana kwamba Edomu ilikuwa na mwingiliano mkubwa kabisa na serikali kuu za ulimwengu za siku zake. Kwa mfano, inaonekana kwamba Farao wa Misri Ramses wa Pili aliorodhesha majina ya kinadharia ya wakuu wa Edomu katika orodha zake za mandhari kwenye hekalu la Karnak. Vyanzo vingine vya kale vya Mashariki ya Karibu

ambavyo pia vinatusaidia katika suala hili vitakuwa nguzo mbili zilizogunduliwa huko Tanis ambazo zilianzia karne ya 14 KK.

Na zinadokeza utamaduni uliopangwa ikiwa si wa kutisha kwa kiasi fulani, wa Waedomu. Stele ya Kusini kati ya hizo mbili inatangaza ushindi dhidi ya Walibya na Wanubi, wakati Stele ya Kaskazini inatamka yafuatayo. Inasema, simba mkali mkali, ambaye ameharibu nchi ya wahamaji wa Asia, ambao wameteka nyara Mlima Seiri kwa mkono wake shujaa.

William F. Albright alibainisha kuhusu kwamba karibu 1300 Mlima Seir ulikuwa tayari unatishia vya kutosha kuvamiwa na jeshi la Misri. Kuvutia katika suala hili ni Anastasi Papyri, ambayo pia inazungumza juu ya makabila ya kuhamahama ya Edomu. Hii ilianzia enzi ya Sethos II katika karne ya 13, na inaonyesha Waedomu walikuwa wamekaa kwa kiasi fulani.

Inawarejelea kuwa nchi ya kigeni badala ya kuwa watu wa kigeni. Mwishowe, marejeleo kutoka kwa Papyrus Harris, ambayo yalianzia utawala wa Ramses III katika karne ya 12 inawataja Waseiri wahamaji. Anasema nilileta uharibifu wa Seiri kati ya makabila ya wahamaji wa Asia.

Niliharibu hema zao. Edomu ilikuwa katika eneo kuu katika njia za kibiashara za Mashariki ya Karibu ya kale. Ilikuwa iko kando ya Barabara Kuu ya Mfalme na ilikuwa katikati ya mtiririko wa trafiki na biashara ambayo ilifanyika katika ulimwengu wa kale.

Barabara kuu ya Mfalme ilikuwa njia ya pili ya biashara yenye thamani zaidi kimataifa katika ulimwengu wa kale. Ilipitia katika nchi ya vilima ya Edomu ya eneo la Trans Yordani. Iloa kiungo cha moja kwa moja kati ya Misri na Dameski.

Mtiririko wa mawazo ya biashara na dini ungepitia moja kwa moja njia ya Edomu. Katika kisa hiki, Edomu ilikuwa lango kuu la kufikia vituo vya biashara vya kale, pamoja na kuonyeshwa tamaduni na jamii nyingi za siku zake. Kwa kweli, wengi hudokeza kwamba ushindani kati ya Israeli na Edomu ulizidi kuwa mchungu baada ya muda juu ya pambano la kudhibiti njia hizo za biashara za Waarabu, ambazo Edomu kwa mahali ilipo palikuwa na njia ya kawaida ya kufika.

Ni muhimu kutambua kwamba pamoja na biashara na biashara, maandishi pia yalikuwa yakipitishwa pamoja na maandiko ya kidini. Kwa mfano, tunaona kwamba hadithi ya Gilgamesh iliyoanzia angalau karne ya 14 imegunduliwa katika maeneo kadhaa, umbali kabisa, kutia ndani huko Ammar katika sehemu ya juu ya Siria na Megido huko Kanaani. Zaidi ya hayo, kuna akiba ya mihuri aina ya Kassite ambayo imegunduliwa nchini Ugiriki.

Hii inaonyesha kwamba kulikuwa na mwingiliano mkubwa wa tamaduni na mawazo ya kidini. Hili linathibitishwa katika kitabu cha Ayubu na mojawapo ya maswali ambayo Ayubu anauliza katika kujibu Sofari. Anauliza, je, hukuwauliza wale wanaosafiri njiani na wala hamuukubali ushahidi wao? Rejeleo linapendekeza ufikiaji wa barabara za biashara na mawasiliano na watu na tamaduni zingine ambao wangekuwa wakisafiri kwenye barabara hizi, wafanyabiashara, na waangalizi wa kidini.

Kwa hivyo, kwa kuzingatia hili, tunawezaje basi kuiweka Edomu katika muktadha, sio tu wa nafasi yake ya kijiografia lakini katika muktadha wa uhusiano wake wa kidini na tamaduni hizi zingine? Mojawapo ya maswali tunayopaswa kujiuliza ni kwa nini kuna uthibitisho mdogo sana ulioandikwa wa hekima hii ya Waedomu mashuhuri? Kuna uhaba wa maandishi na hii imesababisha wengine kupendekeza tunapaswa kuachana kabisa na majaribio yoyote ya kuunda mchanganyiko wa hekima ya Waedomu. Kuna majibu kadhaa yanayowezekana kwa hili. Wengine wamependekeza kwamba mifano ya msingi ya hekima ya Waedomu kwa kweli imeingizwa katika Biblia ya Kiebrania au Agano la Kale.

Hii ilipendekezwa na Robert Pfeiffer mwanzoni mwa karne ya 20. Ugumu wa hii, hata hivyo, ni kutojali kitheolojia. Inashusha daraja iliyoandikwa ufunuo unaotoka nje ya mipaka ya watu wa agano la pekee la Mungu, taifa la Israeli.

Agano Jipya linataja kwamba Wayahudi walikuwa wapokeaji wa ufunuo maalum wa Mungu kama ilivyoandikwa katika kanuni za Agano la Kale. Walikuwa na jukumu la pekee kama watu wapatanishi ambao walipaswa kuwa ufalme wa makuhani na taifa takatifu. Mtazamo mwingine ni kwamba badala ya kujumuisha nyenzo za Waedomu katika Agano la Kale, wakati watu wa Edomu walipoangamizwa kama ilivyotabiriwa na Yereemia na Obadia, walifutwa kabisa hivi kwamba hakuna ushahidi wowote wa kimaandiko ulioachwa baada ya uharibifu huo.

Wengine wamependekeza kuwa ndivyo ilivyo. Wengine wamependekeza kwamba labda tunaangalia tu mahali pasipofaa. Hiyo ni kusema, katika kuelewa ulinganifu kati ya lugha za kale za Kisemiti, inawezekana kwamba maandishi ya Waedomu yametambuliwa kimakosa.

Hii ndiyo njia iliyochukuliwa na baadhi ya watu ambao wamebishana kwamba maandishi ya Waedomu yameainishwa kimakosa kuwa Kiebrania au Moabu hapo awali. Na kwa hivyo, wengine wamechukua njia hii kwake. Katika kujaribu kuweka haya yote pamoja, njia bora ya kuelewa mtaro wa kitheolojia wa hekima ya Waedomi ni kuangalia nyenzo chache ambazo zinaonekana kushuhudia mapokeo yake ya hekima na kujaribu kuziweka pamoja katika muunganisho wa kile walichoshikilia.

Msomi ambaye amefanya hivyo kikamilifu ni Robert Pfeiffer, ambaye mwanzoni mwa karne ya 20, alitumia muda mwingi kubishana kuhusu asili ya hekima ya Waedomu.

Yeye, kwa kweli, alisema kwamba unapotazama Agano la Kale, kuna vitabu fulani ambavyo vinaonekana kuonyesha sehemu fulani za maandiko, ethos sawa, au mbinu sawa na kanuni fulani za theolojia. Kwa mfano, angesema kwamba sura mbili za mwisho za Mithali, Aguri, na Lemueli, zina uhusiano mkubwa na kitabu cha Ayubu, kama vile Zaburi nyinginezo katika Zaburi.

Na kwa hivyo, anatoa hoja kwamba katika kuyaweka haya pamoja, tunaweza kujaribu kukadiria kile ambacho hekima ya Waedomi ingejumuisha. Ingawa kuna udhaifu fulani katika mbinu ya Pfeiffer, inaonekana kwamba yuko kwenye njia sahihi, kwamba kwa kweli kulikuwa na makubaliano ya hekima katika Edomu ya kale. Na tunaweza kupata vipengele vya jambo hili, hata katika Biblia.

Kwanza, kuna msisitizo huu juu ya hekima ya hadithi ya Edomu katika vifungu kama Yeria 49 na Obadia. Na hii ni ya ajabu kwa sababu Edomu ilionekana kuwa adui wa Israeli. Na ingawa walikuwa maadui wa Israeli, maandishi ya Biblia yanaonyesha kwamba walizingatiwa na kujulikana kwa hekima yao.

Jambo lingine ni kwamba Sulemani anasemekana kuwa na hekima kuliko wana wote wa Mashariki. Pfeiffer anachukulia hili kuwa rejeleo la waziwazi kwa Waedomu kwa sababu Ayubu anachukuliwa kuwa mkuu zaidi wa wana wa Mashariki. Tatu, Pfeiffer, kama nilivyosema, anabisha kwamba vifungu fulani vya maandiko vinaakisi msisitizo huu wa Waedomu.

Tunaweza kwenda kwenye Mithali 30, Aguri, ambayo nyakati fulani huitwa Ayubu wa kitabu cha Mithali. Tunaweza kwenda kwenye Zaburi 89 na Zaburi 88 na sehemu nyinginezo. Hatimaye, Pfeiffer anaongeza kwenye dhana hii kwa kutafuta kulinganisha kile alichokiita theolojia ya Kiyahudi na theolojia ya Waedomu katika Ayubu na katika Mithali.

Alidai kwamba hekima ya Waedomu haikuwa na tumaini na haikuamini kwamba hakuna Mungu, na kwamba iliona sheria ya wanadamu kuwa kazi ngumu bila tumaini la malipo au adhabu. Mungu alifikiriwa kuwa mbali na asiyejali mambo ya wanadamu, mwenye enzi kuu kabisa na anayepita upeo. Katika kazi yangu, nilipochunguza baadhi ya vifungu vya hekima vya Waedomu na mambo mengine, nilifikia hitimisho kwamba tunaweza kufanya muhtasari wa hekima ya Waedomu kama inayojumuisha kanuni tatu.

Ya kwanza ilikuwa kwamba Mungu alikuwa Mungu wa kutisha. Mungu alikuwa Mungu ambaye huchochea hofu. Kwa mfano, wengi wamebishana kwamba Mungu wa Waedomu alikuwa Mungu wa asili ambaye alikuwa wa kuogofya na wa ajabu.

Ili kuelewa hilo hata hivyo, inabidi kwanza tuangalie marafiki walisema nini na jinsi walivyosema walionyesha hilo au hawakuakisi hilo. Mungu wa Edomu katika fasihi iliyopo tuliyo nayo alijulikana kama Kos. Tunaona hili likionyeshwa katika Ezra 2 na

Nehemia 7, ambapo Waedomu nje ya taifa la Israeli wana jina la kinadharia Bar Kos, likimaanisha mwana wa Kos.

Na kwa hivyo, wengine wamebishana, ikiwa tunaelewa asili ya Kosi, hiyo itatusaidia zaidi kuelewa asili ya dini ya Waedomu na njia ya Waedomu kwa Mungu. Mwandishi mmoja ambaye hivi majuzi ametangamana na hili ni Lawrence Zalcman. Anasema kwamba njia bora zaidi ya kumwelewa Mungu wa Edomu Kos ni kulihusisha na neno la Kiebrania kotz , neno la Kiebrania kotz , ambalo anatafsiri kuhisi hofu kuu.

Ikiwa ndivyo hivyo, neno kotz na kwa hivyo Kotz lingemaanisha woga unaokuja juu ya mtu kutokana na uzoefu huu usio wa kawaida. Zalcman analinganisha etimolojia hii na epithet kwa Mungu iliyotolewa katika kitabu cha Mwanzo katika sura ya 31, hofu ya Isaka, ambayo inatumika kuelezea Yahweh. Baadaye katika kifungu hicho, Yehova anaelezewa tu kama woga wakati Yakobo anaapa kwa kumwogopa baba yake, Isaka.

Ikiwa pendekezo la Zalcman ni sahihi, hii ina maana kwa theolojia ya hekima ya Elifazi, rafiki mkuu. Kisha Elifazi pia angejiandikisha kwa mungu ambaye husababisha hofu. Katika Ayubu 4, Elifazi anaeleza kwa uwazi tukio la maono ambalo analo.

Na hii inakusudiwa, inaonekana kuzingatiwa kama ufunuo maalum kutoka kwa Mungu. Katika kuelezea kile alichokiona, anazungumza juu ya hofu ambayo mtu huyu wa ajabu alichochewa. Kielelezo chake kinashangaza katika aya ya 14 na 15.

Anasema hivi, hofu ilinipata na kutetemeka, kulikofanya mifupa yangu yote kutetemeka. Roho ikapita mbele ya uso wangu, na nywele za mwili wangu zikasimama. Mara mbili Elifazi anatumia neno dread kama nomino na kitenzi kuelezea ugaidi, ambao mungu huchochea pamoja na kisawe kutetemeka kuelezea jibu lake la kisaikolojia.

Katika hotuba zote, Elifazi anaonyesha upendeleo mkubwa kwa neno hofu au woga kuelezea uzoefu wa kidini ambamo uungu unahisiwa au kuhisiwa. Istilahi hii inasaidia wakati Elifazi anafafanua fundisho lake la kulipiza kisasi kwamba waovu hakika walipata uwepo wa kuhuzunisha wa Mungu katika hukumu. Katika hotuba yake ya pili, Elifazi anatumia neno hilo kuonyesha kwamba mtu mwovu hutembelewa na kisasi cha kimungu wakati sauti za hofu au woga zinapokuwa masikioni mwake.

Na kisha hatimaye, katika hotuba yake ya tatu, anazungumza kuhusu hofu na woga ambao umempata Ayubu kama mtenda maovu. Anasema, kwa hiyo, mitego imekuzunguka pande zote na hofu ya ghafla inakulemea. Kwa hiyo, Mungu ni Mungu wa hofu.

Kanuni ya pili ningeielezea hivi, Mungu yuko mbali. Anavuka mipaka kabisa. Yeye yuko juu na juu ya agizo lililoundwa.

Elifazi anakazia jambo hilo pia katika hotuba zake. Katika kusimulia kwake tena njozi ya ndoto, roho anayempa ufunuo, anakazia pengo kubwa kati ya Mungu na mwanadamu ambalo haliruhusu mwanadamu yeyote anayeweza kufa kupata uadilifu pamoja na Mungu. Kwa mfano, asema, je, mwanadamu anayeweza kufa anaweza kuwa katika haki mbele za Mungu? Je, mtu anaweza kuwa safi mbele ya Muumba wake? Hata katika watumishi wake, yeye hawatumainii, katika malaika zake huwashtaki kwa makosa.

Upitaji huu wa kiungu ni mkuu sana, hata malaika wa mbinguni hawana upotovu. Katika hotuba yake ya pili, Elifazi anarudia maudhui ya ono hili la ndoto kuhusu lawama ya mwanadamu anayeweza kufa kwa sababu ya kujitenga kabisa kwa Mungu kutoka kwa utaratibu uliombwa. Mwanadamu ni wa kuchukiza.

Anasema katika Ayubu 15, mwanadamu ni nini hata aweze kuwa msafi? Yeye aliyezaliwa na mwanamke, ili aweze kuwa mwenye haki. Tazama, Mungu hawategemei watakatifu wake, wala mbingu si safi machoni pake. Sembuse mtu mwenye kuchukiza na mpotovu, mtu anayekunywa dhuluma kama maji.

Utimilifu wa kiungu unagusa pia kutokueleweka kwa kimungu kwa Elifazi. Katika nusu ya mwisho ya hotuba yake ya kwanza, Elifazi aonyesha Mungu kuwa asiyeweza kutambulika kwa wanadamu. Mungu afanyaye mambo makuu yasiyotafutika, mambo ya ajabu yasiyo na hesabu.

Kwa hotuba yake ya tatu, hii inakuwa dhahiri zaidi. Kwa kuwa Mungu hajali mambo ya wanadamu, jitihada za wanadamu hazina thamani kwake. Katika Ayubu 22, Elifazi anasema, je mwanadamu anaweza kuwa na manufaa kwa Mungu? Je, hata mtu mwenye hekima anaweza kumnufaisha? Je, Mwenyezi Mungu atafurahia nini ikiwa nyinyi mngekuwa waadilifu? Angefaidika nini ikiwa njia zako zingekuwa safi? Na kutojali huku kwa mambo ya kibinadamu kunatokana na umbali huu wa kiungu au umbali.

Anasema katika sura ya 22, mstari wa 12, je, Mungu si juu mbinguni? Tazama nyota zilizo juu zaidi, jinsi zilivyotukuka. Kwa Elifazi, Mungu yuko mbali sana na ulimwengu unaoonekana. Mungu anabaki kuwa mkuu kabisa na kwa kiasi kikubwa hajali mambo ya wanadamu.

Na kisha hatimaye, kanuni ya tatu itakuwa hii, kwamba Mungu ni Mungu wa kulipiza kisasi. Mungu ni mwenye kuadhibu. Elifazi na marafiki wengine huweka mungu asiye na maana katika shughuli zake na wanadamu.

Ijapokuwa wakati mwingine hapatani katika utumiaji wa kanuni hizi, Elifazi katika lile kanisa kuu anatamka Mungu ambaye kama kipimo cha haki ya ulimwengu humthawabisha mwanadamu kulingana na matakwa ya kimungu. Kwa kielelezo, katika sura ya nne, Elifazi aonyesha mtenda-maovu kuwa mtu anayeharibiwa na

pumzi ya Mungu na kuteketezwa na mlipuko wa hasira yake. Mungu ndiye msuluhishi mkuu katika mambo ya wanadamu ambaye huadhibu au kubariki kiholela kulingana na matakwa yake.

Elifazi asema anajeruhi, lakini anafunga , anavunja-vunja, lakini mikono yake inaponya. Baraka za Mungu za kimwili na adhabu ya uharibifu hutoka, si kutoka kwa tabia yake ya kiungu, kiasi kwamba Mungu humchukia mwanadamu na mwenendo wake au la. Mtenda maovu anaadhibiwa katika sura ya 15 kwa sababu amenyoosha mkono wake dhidi ya Mungu na kumdharau Mwenyezi.

Hakuna mahali ambapo hii inahusishwa na tabia ya kimungu ya maadili, badala yake ni kitendo cha mapenzi ya kinyama. Katika hotuba ya tatu, Elifazi anaeleza kwamba waovu wanaadhibiwa kwa sababu walimwambia Mungu, ondokeni kwetu. Naye Mwenyezi anaweza kutufanyia nini? Kwa njia hii, kunyenyekea kwa uwezo kamili wa Mungu ni wema wa juu kabisa.

Ambapo ubaya cheo ni kukaidi na kupinga mapenzi ya Mungu. Kwa Elifazi, Mungu ni Mungu wa kulipiza kisasi, lakini adhabu inashindwa kutoka kwa tabia ya kimungu ya maadili. Badala yake ni nguvu ya mapenzi yake.

Hivyo basi baada ya kuchambua mtaro wa hekima ya Waedomu, tuko katika nafasi nzuri zaidi ya kuelewa jukumu na kanuni za rafiki wa Ayubu jinsi zinavyohusiana na madhumuni ya kitabu. Shauri lao limeegemezwa katika jaribio potofu na hatimaye lililoshindwa la kumshurutisha Ayubu kutambua kwamba Mungu wa kutisha, asiye na umbo kabisa na mwenye kuadhibu kwa njia isiyo ya kawaida amemwadhibu Ayubu kwa kadiri ifaayo ya dhambi zake. Ayubu lazima akiri dhambi hizi na atubu.

Akifanya hivyo, kulingana na Elifazi na marafiki wengine, atapata tena kibali cha Mungu na kurudishwa kwenye bahati yake ya awali. Sifa muhimu ya kitabu hiki, hata hivyo, ni kupindua njia hizi za kulipiza kisasi ili kutambua miundo ya majaliwa ya Mungu. Mungu ni mwenye enzi, huru , na mwenye neema kama kitabu kinavyohibitisha.

Hawezi kulazimishwa katika sababu na athari hii rahisi. Kwa hivyo, kitabu kinaonyesha upande wa giza wa hekima. Haya ni matukio wakati kanuni za jumla za Mithali zinashindwa kutoa hesabu kwa hali halisi ya ulimwengu ulioanguka.

Zaidi yatasemwa kuhusu hili tunaposhughulikia sehemu inayofuata. Katika sehemu inayofuata, tutamtazama Elifazi, hasa kupitia hotuba zake, anapotafuta kumleta Ayubu mahali pa kutuliza kimungu ili kutambua na kutubu dhambi zake. Nitapendekeza kwamba ashindwe kufanya hivyo.

Mwishoni mwa kitabu, anakemewa kwa njia inayotusaidia kuelewa vizuri zaidi kile ambacho kitabu kinajaribu kutimiza na ni nini kazi ya Elifazi katika kitabu hicho. Kwa

hivyo, ninakualika ujiunge nasi kwa sehemu yetu inayofuata tunapomtazama Elifazi, hasa katika muktadha wa theodicy yake ya kale ya hekima ya Mashariki ya Karibu.

Huyu ni Dk. Kyle Dunham katika mafundisho yake juu ya Elifazi, mwenye hekima mcha Mungu katika Ayubu. Hiki ni kipindi namba moja, Elifazi katika muktadha wa hekima ya Waedomu.